

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Järkimiehet miettimässä

Author: Kaarlo Hemmo

Release date: October 10, 2006 [eBook #19520]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JÄRKIMIEHET MIETTIMÄSSÄ ***

Produced by Tapio Riikonen

JÄRKIMIEHET MIETTIMÄSSÄ

Kyhäeli

K. H. T. [Kaarlo Hemmo Tiihonen]

K. Malmström'in kirjapaino, Kuopio. 1901.

I.

"No Elli, mitä olet tuuminut? Pysytkö eilisessä vastustamisessasi vai rupeatko myöntämään", kysyi Mattilan isäntä. "Olen sitä mieltä, että jos asiasta on jotain tuleva, on jo aika päästä päätökseen."

"Mikä hätä sinulla nyt taasen on?" vastasi Elli puolinaisella kiivaudella. "Olenhan jo ennen sanonut, että saat tehdä, mitä itse parhaaksi katsot, mutta semmoinen minun ajatukseni kuitenkin aina on, että minun isältäni saatua perintöä sinä siinä tulet kyllä käyttämään. Eikä se tapahdu minun suostumuksellani, — vaan olethan sinä nyt isäntä talossa", lisäsi hän ivallisesti naurahtaen.

"Ja sinä, Elli, uskot, että minä moisen vastauksen saatuani ryhtyisin niin tärkeään asiaan! Olethan sitä paitse liiankin selvään antanut minun huomata, että omaisuus on sinun. Sen johdosta en tahdo muuta vastata, kuin vaan sanon, että sinua pyysin omakseni sinun itsesi, enkä rahojesi tähden. Olen aina uskonut sinunkin olevan tästä vakuutetun, mutta taitaapa olla syytä ruveta epäilemään, että olen erehtynyt. Kuitenkin muistutan sinua siitä, mitä ennen häitämme lausuin, että tämmöisiä viittauksia en tahdo kuulla — siihen en suoran luonteeni vuoksi ole luotu."

Mattilan Eljas nousi penkiltä ja lähti ovea kohti. Astuessaan ulos, lausui hän: "Menen ulkoniitylle

väkeä katsomaan ja toivon joutuvani suurukselle kotiin."

Hän oli pulska ja reipas mies tuo Eljas ja jo ulkomuodosta saattoi nähdä, että hän on sisällisestikin kehittänyt. Jo lapsena oli hänellä niin suuri lukuhalu, että sananparreksi tuli: "Eljaksen löytää aina lukemasta". Koulutielle olisi mielellään lähtenyt, mutta isä ei uskaltanut niin suuria varoja kysyvään yritykseen poikaa päästää, vaikk'ei periaatteessa mitään vastaan ollut sanomista. Kansakoulun hän kuitenkin sai käydä, meni sitten maanviljelyskouluun, vieläpä kansanopistossakin lukuvuoden oli. Näissä kaikissa hänen harrastuksensa kirjallisuuden viljelemiseen yhä kiihtyi. Ja kaiken hyvän kirjallisuuden hän itselleen hankkikin, mutta roskakirjallisuudesta muitakin varoitti. Mutta vaikka niin innokas lukumies oli, ei hän kuitenkaan työntekovelvollisuuttaan unohtanut. Aina hän oli työaikana työssä, eikä katsonut, oliko työ raskasta vai huokeaa. Etenkin sen jälkeen, kuin kotitalossa ero tehtiin ja Eljas sai oman pikku tilan, huomattiin, että hän on työmies kiireestä kantapäähän asti. Hänen valiolauseensa oli: "Taloa ei ole arvosteltava suuruuden, vaan sen mukaan, minkälaisessa kunnossa se on." Ja kuntoon hän talonsa laittoikin. Siksi yksin kielikellotkin silloin, kuin Eljas varhaista nuoruudesta asti sydämessään vallinneen taipumuksen johdosta solmitsi avioliiton siteet Elli Mannerheimon kanssa, yhtyivät muiden kanssa sanomaan: "Kelpaa siihen taloon emännäksi tulla." Eikä juuri kukaan ajatellut, että Eljas oli rahanaimisen tehnyt, sitä vähemmän vielä, kun huomattiin, että hän koetti omilla neuvoillaan pyrkiä eteen päin, ja jos milloin vaimonsa perintörahoja käytti, tapahtui se aina tämän suostumuksella. Sanomattakin arvataan, että Eljas tuli vuosi vuodelta yhä enemmän arvossa pidetyksi kunnassaan.

Kun Eljas äsken kerrotun keskustelun loputtua oli huoneesta poistunut, jäi Elli yksinään akkunasta katselemaan.

Hän näytti tällä kertaa hermostuneelta, mikä kuitenkin ei estänyt hänessä olevaa hyvänsävyisyyttä näkymästä. Pohjaltaan Elli olikin helläsydäminen nainen, jos kohta nuorena orvoksi jäätyään oli vieraan kasvatuksen merkkejä hänen luonteeseensa pinnalle tarttunut. Ensi kerran taisi tapahtua, että Eljaksen ja hänen välillään oli edes sen verran kiivauteen vivahtavaa sananvaihtoa ollut. Siksi Elli niin kovin miettiväiseksi muuttui, että kun piit häneltä töitä kyselivät, olivat hänen vastauksensa epäselviä, jopa vääriäkin. Se herätti kummastusta ja palvelijat alkoivat keskenään kuiskutella yhtä ja toista. He olivat kyllä havainneet, että emäntä ja isäntä vaihtoivat keskenään muutamia vakavia sanoja ... oikeata riitaa se ei ollut ... mutta jotakin oli tapahtunut, se oli aivan varmaa...

Elli mietti ja mietti, että melkein alkoi päätä pakottaa. Hän ei ymmärtänyt mitään pahaa sanoneensa, oli vaan hieman viitannut ... niin, — mutta eiköhän kuitenkin ollut väärin puhua isänsä perinnöstä? Kuinka hän tulikaan tuommoista maininneeksi, kun kuitenkin hyvin tiesi, ett'eivät rahat, vaan molemminpuolinen rakkaus oli Eljaksen ja hänet yhdistänyt? "Ei, kyllä oli rumasti tehty ruveta puhumaan isän-perinnöstä... Mutta enhän käsitä henkivakuutusta, enkä sen hyödyttäväisyyttä. Ovathan rahat pankissa varmassa tallessa. Miksikähän on Eljas ruvennut puuhaamaan henkivakuutuksen ottamista, vieläpä tahtois sen kerrassaan maksettavaksi? Eihän siihen ole pakkoa. Mutta kun en kuitenkaan ymmärrä tuota ja kun tiedän, että Eljaksella on tosi-sivistystä ja kuntoa ja että hän on niin henkivakuutukseen kuin kaikkeen muuhunkin täydellisesti perehtynyt, niin miksikäs en voi huoletta jättää sitä hänen päätettäväksensä? No, niinhän minä teinkin. Mutta lisäksi niin ilkeitä sanoja — hyi, kuinka olin itsekin ilkeä!"

Tähän loppui Ellin mietiskely, sillä palvelijoita alkoi saapua suuruksen valmistelupuuhiin. Pian pöytä oli katettu. Vastoin tavallisuutta ei isäntää näkynyt.

"Syökää nyt tällä kertaa yksinänne", sanoi emäntä. "Isäntä meni ulkoniitylle, eikä ole varmaa tietoa, koska hän palajaa. Ja kiirettä tässä on kotiniitylläkin, niin ett'ei ole aikaa tuhlattavana. Minä syön sitten isännän kanssa."

Keskellä ateriaa saapui isäntä ja asettui pöydänpäähän tavalliselle paikalleen.

Kun palvelijat ja päiväläiset olivat poistuneet, sanoi Elli lempeästi miehelleen: "Olin äsken niin häijy sinua kohtaan. Ethän ole pahastunut siitä?"

"Eihän minun tapani ole semmoinen", vastasi Eljas tyynesti. "Olisi kuitenkin hauskaa, että vast'edes jätät moiset puheet sikseen. En tahdo uskoa, että sinä oikeastaan tarkoittit sitä, mitä sanoit. Ja mitä hyötyä on siitä sitten? Se päivä päättyy itkulla, joka riidalla alkaa. Ja jos eripuraisuus saa jalansijan, niin yhteiselämän onnellisuus häviää."

"Olen niin paljon miettinyt tuota henkivakuutusasiaa, mutta en sitä ymmärrä", sanoi Elli. "Jos nyt vielä kerran koettaisit selittää sitä minulle, olisi hauskaa, kun kuitenkin tahdot, että minun pitää se ensin ymmärtää ja vasta sitten antaa suostumukseni. Olisi parempi, että sinä yksin" — — —

"Olemmehan molemmat samanvertaisia", keskeytti Eljas. "En minä tee mitään yhteistä, johon sinä et

suostu, enkä yhtään tahdo, että sinun on minuun niin umpimähkään luotettava, että minä yksinäni kaikki päättäisin ja kaikki tekisin. Onhan sinulla kylläkin älyä perehtyä niin helpotajuiseen asiaan, kuin henkivakuutus on. Ja kuten olen ehdottanut, niin aivan samalla tavalla tekisin, vaikka rahat minunkin perimiäni olisivat. Eihän meillä pitäisi olla mitään sinun tai minun, vaan kaikki on meidän yhteistä omaisuutta, jota yhdessä hoidamme ja kartutamme."

"Niin on! Eikä sinun koskaan enää tarvitse kuulla minulta moisia puheita", sanoi Elli päättävästi. "Mutta milloin otamme" — — —

"Voi, voi! Onko isäntäväki kuullut, mitä on tapahtunut Taskisen isännälle?" huusi eräs työvaimo ovelta. "Paimenpoika kertoo, että Taskisen ori oli ajaessa pillastunut ja että on niin pahoin loukkaantunut, että on viety kaupunkiin."

"Kuka on viety kaupunkiin? Isäntäkö vai ori?" kysyi Eljas.

"Tietysti isäntä, sillä hänhän juuri on loukkaantunut", vastasi vaimo ja palasi työhönsä.

"Minun täytyy mennä Taskiseen", sanoi Eljas. "Taskinenhan oli tässä äsken vielä reipas ja terve, kun minä hänen kanssaan vaihdoin muutamin sanoja mennessäni hänen ohitsensa. Kun emäntä siinä talossa on vähän kokematon, voin ehkä antaa hänelle hyviä neuvoja näin kiireellisen työajan varalle. Hyvästi nyt!"

"Mutta milloin otamme tuon henkivakuutuksen uudestaan keskusteltavaksi?" kysäsi Elli. "En tahtoisin sinun tähtesi asiaa kovin kauaksi jättää."

"Taitaa parhaiten sopia sunnuntaina."

"Mutta sunnuntaihin on vielä kokonainen viikko."

"Kun asia on perinpohjaisesti pohdittava, niin silloin on soveliaa aika. Ehkä voimme silloin opettajan ja jonkun muun saada neuvonantajaksi vielä lisäksi", sanoi Eljas. "Asiaa ei ole epämääräiseen aikaan lykättävä, sen kyllä selvästi Taskisen tapauksesta havaitsemme. Vaan meidän on asia koko laajuudessaan otettava käsitelläksemme, sillä katsos, Elli" — hän kääntyi takaisin ja laski kätensä vaimonsa olkapäälle — "minä tahdon, että sinä henkivakuutuksen täydellisesti ymmärrät ja hyväksyt, ennenkuin siihen ryhdymme. Ei saa mihinkään kevytmielisesti myöntyä. Mutta hyvästi nyt toistamiseen! Elä nyt enää murehdi tämän aamuisia sanojasi. Ethän sentään tarkoittanut niillä mitään pahaa."

"En toki, en, en! Olen kuitenkin iloinen, että minua et väärin käsittänyt. Hyvästi, Eljas!"

He menivät kumpainenkin omalle suunnalleen. Elli oli tyytyväinen, ett'ei katkera mieli päässyt hänen mieheensä juurtumaan, mutta vielä iloisempi oli hän siitä, että oli siihen määrään oman itsensä voittanut, jotta oli voinut vikansa tunnustaa. Eljaksen kanssa naimisessa ollessaan oli hän jo ennenkin havainnut, miten pahasti hemmottelu oli häneen vaikuttanut, mutta pahe oli siksi juurtunut, ett'ei hän ollut sille mitään voinut. Nyt hän luuli jo sen juurista kiinni saaneensa ja sen irti repineensä — ja siitä hänen mielensä niin riemastui, että palvelijat kummastellen katselivat hänen iloisuuttansa.

II.

Kaikki Mattilan väki palvelijat, torpparit ja päiväläiset — oli keskiviikoksi koottu takaniitylle jonka heinät olivat sinä päivänä latoon pantavat. Mutta kyllä kelpasikin tällöisenä poutakesänä heiniä koota — ne olivat ruutikuivia melkein heti kaaduttuaan. Kiirettä nyt oli, sillä rukiit olivat kypsymäisillään, eikä heinänteko ollut vielä lopussa. Tämä kesä kysyi voimia ja tarmoa sekä työväeltä että isännältä. Mutta ainakin Eljas on mies, joka sai kaiken kuin voidellun menemään. Ollen itse eturivissä, johti hän työnsä ja väkensä mainiosti. Hän vaati itseltään ensin ja sitten vasta muilta.

Istuttiin juuri päivällistä syömässä niitty-ladon varjossa. Vaikka oltiin Heinäkuun kuumimmassa helteessä hikeen asti ponnisteltu, oltiin kuitenkin hilpeitä. Leikkiä laskettiin ja sanasutkauksia päästeltiin.

"Katsokaas Kaisaa" — virnaili renki — "kun koettaa niin suurta piimäkokkeliä ryypätä, että silmänsä repiävät."

Kaisa punastui, laski tuopin maahan ja lausui: "Sinun suusi on jo repeytynyt, koska se ei voi kiinni

pysyä."

Puhelu sai kuitenkin toisen suunnan, kun eräs miehistä kysäsi: "Onkohan totta, että Taskisen isäntä on kuollut? Minä kuulin aamulla, että hän eilispäivän kuluessa on nukkunut ijankaikkiseen uneen — semmoinen sana on muka sairashuoneelta tullut. Onko isäntä siitä mitään kuullut?"

"En ole kuullut mitään siitä, vaikka kyllä yksinäni olen arvellut, ett'ei Taskinen koskaan parane, sillä niin pahoin hän oli musertunut", vastasi Eljas.

"Onpa se onneton isku tuolle perheelle", sanoi emäntä. "Mies parhaassa ijässään ja niin toimielias kaikinpuolin kun hän oli sekä hyväkin vielä. Ei hän vielä liene ennättänyt saada talouttansa aivan varmalle pohjalle, sillä luulenpa, että on velkoja."

"No, veloista ei ole mitään vaaraa", puheli Eljas. "Kun Taskinen oli henkivakuutuksessa, niin vakuutussumma riittää tekemään talon velattomaksi, vieläpä rahoja ylikin jää."

"Mikä on tuo henkivakuutus?" kysäsi Heikki. "onhan siitä nykyisin paljonkin puhuttu, mutta en minä ole vielä koko sen asian perille päässyt."

"No, en voi nyt ruveta tässä sitä laajemmin selittelemään", vastasi isäntä. "Lyhyesti sanottuna on henkivakuutus semmoinen säästölaitos, että siihen maksetaan joka kerrassaan tahi joka vuosi varma rahamäärä, jota sanotaan vakuutusmaksuksi, ja laitos taasen sitoutuu tätä vakuutusmaksua vastaan suorittamaan vakuutussumman joko maksajan, s.o. vakuutetun, kuoltua tai viimeistäänkin silloin, kuin hän on täyttänyt määrätyn ikävuoden. Kun säästöpankista voidaan pääoma korkoineen ottaa, milloin halutaan, ei henkivakuutuslaitoksesta saada vakuutussummaa, ennenkuin se välipuheen mukaan on maksettava. Mutta säästöpankki ei maksa muuta kuin siihen sijoitetut rahat korkoineen, kun sitä vastoin henkivakuutuslaitoksen täytyy suorittaa koko vakuutettu summa, vaikk'ei se vakuutusmaksuina ole niin paljoa saanutkaan."

"Mistäs se laitos ne rahat sitten ottaa?" uteli Heikki.

"Vakuutusmaksuista tietysti, mutta selitys siitä, miten siinä menetellään, on liian mutkikasta voidakseni siihen nyt tässä ryhtyä. — Annapas minulle piimäleili, Elli. Kiitos! — Mutta lyhyesti sanottuna on asia näin. Vakuutusmaksusta asetetaan osa korkoa kasvamaan, jotta siitä, jos vakuutettu elää vakuutussumman maksuaikaan asti, muodostuu se summa, mistä hän on vakuutettu ja mikä sillä ajankohdalla on maksettava. Toinen osa käytetään kuolemantapauksista meneviin suorituksiin ja laitoksen hoitokustannuksiin. On muistettava, että kuolemantapauksen sattuesssa on aina joku osa vakuutussummasta valmiina, jotta toisten vakuutettujen vakuutusmaksuista ei tarvita ottaa koko suoritettavaa summaa, vaan ainoastaan se osa, mikä puuttuu, ja on tämä osa suurempi tahi pienempi, riippuen siitä, kuinka kauan vainaja on ollut vakuutettu ja minkä vakuutustavan mukaan hänen vakuutuksensa on ollut tehty. Mutta miten tässä erikoissteikoissa menetellään, sitä en osaa sanoa, ja sitä hoitaakin laitoksen oppinut matemaatikko, johon täytyy luottaa, sitä enemmän vielä, kun hän on valantehnyt, kuten on laita siinä yhtiössä, missä Taskinen ja minä otimme" — — —

"Sinäkö? Oletko sinäkin henkivakuutuksessa?" huudahti Elli.

"Olen kun olenkin", sanoi Eljas hieman hämillään. "Asianlaita on siten, ett'ei sitä tavallisesti ensiksi vastaan-tulevalle kerrota... Muuten kyllä sen holhoojallesi ilmoitin kosima-aikanani, kun jo silloin huomasin sinussa vastenmielisyyttä 'maallisiin asioihin'. En olisi nytkään siitä mitään virkkanut, ell'eivät vanhat muistot olisi vieneet minua mukanaan liiaksi... Mutta — kiitos Jumalalle ruoasta — nyt heti työhön miehet ja naiset! Kuivunut heinä odottaa kokoojiansa. Jopa tässä tuli tarpeeksi juteltua tällä kertaa."

Kaikki nousivat ja lähtivät työhön. Elli otti Eljaksen hihasta kiinni ja kuiskasi:

"En ymmärrä, mistä syystä sinä vielä puuhaat tuon henkivakuutuksen kanssa, kun jo kerran olet vakuutettu. Voihan se olla hyvä semmoisille, kuin esimerkiksi Taskisen perheelle, mutta mitäs me" — — —

"Me emme missään suhteessa eroa Taskisen perheestä, sillä samat ovat velvollisuudet maailmassa meilläkin. Mutta eihän ole kysymys yksin minun vakuutuksestani ollutkaan, vaan on puhuttu myöskin sinun henkivakuutuksestasi. Ja muutoin se vakuutus, joka riitti minulle yksin ollessani, voi ehkä tulla liian vähäpätöiseksi naimisessa ollessani, jos ehkä" — lisäsi hän leikkillisesti hymyillen — "hyvinkin suuren perheen isäksi joudun... Aina on ajateltava tulevia polvia, joita kohtaan on sinulla, minulla ja jokaisella mitä painavimpia velvollisuuksia."

"Niin, — mutta eihän meillä ole, kuin yksi poika, tuo valkotukka ja sinisilmäinen Eljas, joka

ensiviikolla täyttää 8 kuukautta."

"No, onpa jo aluksi siinäkin."

"Voi, voi! Onkohan pikku Eljas itkenyt kodossa ja ovatkohan häntä hyvin hoitaneet?"

"Ole huoletta siitä. Sama Leena, joka sinua pienenä ollessasi hoiteli, se sama Leena osaa sinun poikaasikin hellyydellä vaalia... Käskithän sitä paitse lapsentytön heti tulla sinua hakemaan kotiin, jos Eljas hiukankin rauhattomaksi rupeaa. Vaan kun sinä kerran sanoit, että mitä me turhaa liiaksi lapsestamme huolta pidämme — katsokoon hän muka itse eteensä suureksi tultuaan, niin tahdonpa nyt kysyä: mitä pitäisit vanhemmastasi, jos olisivat kaikkensa hävittäneet ja sinut puille paljaille jättäneet? Kunnioittaisitko heidän muistoaan, kuten nyt teet?"

"Elä haasta tuommoisesta, mitä joskus ilman ajattelematta olen puhellut. Vaan sanopas minulle, kuka minut perii, jos minä — Herra siitä varjelkoon — sattuisin piankin kuolemaan?"

"Lain mukaan olen minä Eljaksen kanssa sinun perillisesi."

"Sinulle siis olisi hyötyä minun henkivakuutuksestani?"

"Saman verran kuin sinulle on minun vakuutuksestani — tai oikeastaan vähemmän, sillä sinun vakuutuksesi olen ajatellut tehtäväksi pienemmälle summalle kuin minun. Mutta onpa jo meidänkin aika lähteä työhön."

He ottivat haravansa ja ryhtyivät toisten joukossa heinäkarhoja kokoomaan.

Elli ei työssäkään voinut jättää mielestään tuota henkivakuutusta. Miksi hän tahtoo minuakin vakuuttaa? Paha henki oli taasen päässyt irti. Hän tiesi, että Eljas häntä todellisesti rakastaa, kuten hänkin Eljasta. Jättäisihän hän jo nytkin perintöä — miksi Eljas tahtoo sitä vielä henkivakuutuksella suurentaa? Mutta ei siinä voi mitään oman voiton pyyntöä olla — eipä sitä hänenkään mieleensä tule, vaikka tietää nyt, että Eljas on henkivakuutuksessa. Ei, ei Eljas häntä toivoisi henkivakuutuksessa olevana sen enempää kuolemaan, kuin nytkään. Paras on jättää asia sunnuntaiksi — kai se silloin selvenee.

Mutta kaikesta huolimatta Elli jäi levottomaksi. Oudot ajatukset risteilivät mielessä ja sydämessä tuntui niin kummalliselta...

Eljas kyllä havaitsi tämän, mutta hän ei kadottanut mielenmalttiaan. Hän kohteli Elliä tyyneydellä, kuin sairasta lasta.

Koko niityn tuotteet ennätettiin hyvissä ajoin saada latoon. Tyytyväisinä mentiin kotiin. Ellin mieliala muuttui pikku Eljasta hyväellessä, joka oli voinut erinomaisesti. Näytti kuin äiti olisi poikaansa entistä enemmän kiintynyt...

III.

Vitkalleen ja hartaudessa astui Mattilan Elli Eljaksensa kanssa kirkon-portaita alas, kun jumalanpalvelus oli päättynyt. Pieniin joukkoihin kokoontuivat ihmiset kirkkomäellä. Painostava mieliala vallitsi kaikkialla. Äskettäin juuri oli saapunut viesti asevelvolisuusasian lopullisesta kohtalosta. Siitä nyt keskusteltiin ja se synnytti surun ilmeen kaikkien kasvoille.

Kun Mattilan haltijaväki tuli kirkkomäelle, pysähtyi Eljas ja katseli ympärilleen, ikäänkuin jotain etsien.

"Missähän opettaja nyt lienee? Näin hänen äsken kirkosta menevän Mäentaustan lautamiehen kanssa", puheli Eljas itsekseen. Sitten hän kääntyi Elliin päin. "Etkö ole samaa mieltä minun kanssani, että pyydämme heidät molemmat päivälliselle meille? Saammehan sitten jutella yhtä ja toista — muun muassa puhella henkivakuutusasiastakin. Mäentausta on älykäs ukko ja hänellä kyllä on viisas neuvo meillekin annettavana, jos vaan pyydämme. Mutta minne ihmeelle he hävisivät?"

"Tuollahan nuo ovat tapulin vieressä, jossa Mäentausta valjastaa hevostaan. Pyydetään heitä vaan, se on oikein mieleeni. Kyllä ruokaa riittää heillekin".

Mentiin ja pyydettiin opettaja Oksasta ja Mäentaustan lautamiestä emäntänsä kanssa Mattilaan.

Ensin hieman kursailtiin, kun muka on niin usein Mattilassa oltu, mutta kutsu kuitenkin otettiin vastaan. Mäentaustan pieni poika lähti hevosella kiertotietä ja muut kaikki menivät Mattilan kirkkoveeneeseen.

Venematkalla lausuttiin vakavia sanoja niistä huolestuttavista tapahtumista, jotka viime vuosina olivat kohdanneet Suomen kansaa. Synkältä kyllä tulevaisuus kangasti, mutta jos suomalaiset itse pysyvät rehellisinä suomalaisina, eivätkä itseään unohda, niin, "viel' uusi päivä kaikki muuttaa voi". Yksimielisiä oltiin siinä, että nykyinen tila asettaa suurempia vaatimuksia kansan kehitykselle ylipäänsä, mutta etenkin sen siveellisen tarmon kasvattamiselle.

Saavuttiin Mattilan rantaan ja noustiin maalle. Molemmat emännät riensivät edeltäkäsinsä katsomaan, oliko kaikki valmiina ja myöskin päivällistä valmistamaan. Nuo kolme miestä jäivät rantapeltoa katselemaan, jossa rukiinleikkuuta oli eilen aljettu. Ihailtiin lupaavaa satoa, jonka herttainen v. 1901 kesä oli lahjoittanut. Kuivuus ei ollut pahasti vaikuttanut tällä paikkakunnalla, sillä ukkoissadetta oli tuon tuostakin saatu.

Mäentausta huomautti, että hyvä sato olikin nyt paikallaan, kun kunnallismaksut taas nousevat, koska on välttämätöntä rakentaa ainakin pari uutta kansakoulua. "Eihän vielä tiedetä, mistä rahat otetaan", lopetti hän puheensa. "Lainata meidän täytyy, mutta on hirveätä maksaa 6 tai 7 prosenttia korkoa pankeille. Eikä valtiolta voida tällaisiin yrityksiin pyytää. Kuulin, että naapurikunnan samanlainen pyyntö on hyljätty."

"No, silloin pitää kääntyä lainaa pyytämään Suomi-yhtiöltä. Minun kotipitäjäni Pohjanmaalla sai Suomi-yhtiöltä ottamallaan lainalla viime katovuonna hädän torjutuksi, eikä korko ollut, kuin 5 prosenttia", tiesi opettaja kertoa.

"Ei kunnallislautakunta ole vielä muuta, kuin asiaa mietiskellyt", sanoi Mäentausta. "Hyvä on, että sain tuon tiedon. Ei täällä sitä yhtiötä juuri paljon tunneta."

"Kyllä sitä jo täälläkin tunnetaan" — lausui Eljas — "ainakin niissä piireissä, joissa henkivakuutusta pohditaan. Ikävää vaan on, ett'ei sillä täällä ole semmoista asiamiestä, joka innolla ja kunnolla tekisi sekä yhtiötä että vakuutusaatetta tunnetuksi kansalle... Mutta meidän on kiirehdittävä taloon. Näen jo Ellin tuolla veräjällä vartoovan meitä."

Astuskeltiin sisään ja pian itsekullakin oli höyryävä kahvikuppi kädessä. Jonkuu ajan kuluttua ilmestyi emäntä ovelle ja kutsui vieraita "haukkaamaan sitä, mitä talossa näin sattumalta tarjolla on."

Aterioidessa liikkui keskustelu useilla eri aloilla. Mäentausta on kiivasluontoinen ja kun hän pääsi moittimisen alkuun, niin kyllä oli kuunneltavaa. Hän moitti kasvavaa sukupolvea veltostumisesta, laiskuudesta ja yli varojen elämisestä. "Ei kukaan enää tahdo kovaa työtä tehdä, kaikki vaan keinottelulla ja helpolla työllä toimeentuloa etsivät. Metsät ja talot myödään tehtaille, rahoilla pöyhkeillään jonkun aikaa, ajellaan polkupyörillä ja eletään herroiksi, ei edes kotikutoinen vaate kelpaa. Jos tätä menoa jonkun aikaa kestää, jos eivät silmät jo pian avaannu, niin perikatoon joudumme. Miksi semmoisella vauhdilla tahdotaankaan loppua kohti kulkea? Ei yhtään huomisesta välitetä, kunhan vaan päiväkseen hyvin eletään. Samanlaisia ovat kaikki niin herrat, kuin talolliset, niin palvelijat, kuin työväkikin. Mutta kyllä tästä vielä kirous palkaksi koituu, jahka kaikki joudumme kerjäläisinä kelkka perässä kulkemaan, kuin pyrstötähdet taivaalla", lausui hän lopuksi kiivastuneena ja löi nyrkkiään pöytään, niin että lautaset helähtivät.

"Hillitse itseäsi" — alkoi Mäentaustan emäntä — "ja muista, että olet toisten vieraana."

"Niin, antakaa todellakin anteeksi! Mutta en voi luontoani saada aisoissaan pysymään, kun näitä asioita koskettelen. Tiedänhän, ett'eivät kaikki samanlaisia ole, vaikka taisin kiivastuneena niin sanoa. Niinpä esimerkiksi ei tässä talossa yli varojen eletä, eikä aikaa turhaan käytetä. Uskaltaa tämän talon emäntä navettaan mennä, jota monet köyhäinkin talojen matamit eivät enää tee, ja nähdään hänet heinäniitylläkin. Ja entäs isäntä sitten" — —

"Kas, kun setä rupeaa" — virkkoi Eljas — "päivällistä tuommoisella korupuheella maksamaan... Ei pidä liioitella... Kiitos kuitenkin, että meistä hyvää ajatellaan! — Koska en luule tässä enää mitään lisää olevan odotettavana, nouskaamme pöydästä pois. Luojalle kiitos!"

Kun siinä oli kiitelty ja kosteltu, lausui Mattilan isäntä näin: "Menkäämme nyt saliin, niin voimme ryhtyä pääasiaan, joka on saada hyvä neuvo teiltä, kunnioitettavat vieraamme. Elli ja minä olemme erimielisiä eräässä asiassa. Ja koska tapani on ja tulee olemaan, ett'en tärkeissä asioissa toimi omin päin ilman Ellini myöntymystä, joskin olen selvillä asian edullisuudesta ja hyvistä puolista, en ole nytkään tehnyt mitään, kun hän on vastaan. En ole myöskään tahtonut jättää asiaa sikseen, koska katson sen tärkeäksi sekä itsellemme että välillisesti koko kansallemme, vaan olemme sen vuoksi päättäneet yhdessä kuulustella parin ymmärtävän miehen neuvoa ja toimia sen mukaan.

"Asia on tämä. Kuten tiedätte, jätti appivaarini jälkeensä jotenkin runsaan omaisuuden, josta Elli sai puolet. Erittäin on tästä omaisuudesta nyt kysymyksessä se, joka saatiin myödyistä metsästä ja mikä osa on nyt pankkiin talletettuna. Minä tahtoisin irtisanoa pankkitalletuksista osan ja asettaa ne rahat henkivakuutuksiin Ellin ja minun hengelle. Mutta Elli ei siihen suostu. Mitä sanotte te henkivakuutuksesta?"

"Hullutuksia", huudahti Mäentaustan emäntä. "Kun rahat ovat pankissa, ovat ne hyvässä tallessa. Miksi siis ottaa ne sieltä?"

"Kyllä eukkoni on aina heti valmis vastaamaan", naurahti Mäentausta. "Mutta jos tässä neuvo on annettava, on asia tarkoin punnittava. Ensin kuitenkin tahdon tietää, mistä syystä otat henkivakuutuksen."

"No, siitä syystä, kuin ennenkin olen saman asian tehnyt. Minun järkähtämätön vakaumukseni on, että henkivakuutus on nykyajan paras ja luotettavin säästölipas. Se kehottaa säästämiseen ja samalla se varmentaa säästämisen tulokset, huolimatta säästäjän elämänpituudesta. Saadaan huoletta työskennellä muissa toimissa, kun vaan säännöllisesti yhtiölle suoritetaan sovitut maksut — silloin tiedetään, että se summa, josta ollaan vakuutettu, tulee täydellisesti suoritetuksi sillä hetkellä, jolloin sitä mahdollisesti parhaiten tarvitaan. Tämä nyt koskee henkivakuutuksen sitä lajia, joka tehdään vuotuisilla vakuutusmaksuilla. Mutta meillä on erityisesti kysymys henkivakuutuksesta kertamaksulla. Minä tahdon, kuten jo sanoin, sijoittaa osan meidän talletuksiamme henkivakuutuksiin kertamaksuilla ja nämä vakuutukset tehtäisiin sekä Ellin että minun hengelle".

"Miksi emäntä olisi vakuutettava?" keskeytti Mäentaustan Sanna innoissaan. "Eikö riitä, että isäntä yksinään rupeaa noihin hullutuksiin?"

"No, tietysti siksi" sanoi Elli ivallisesti — "että Eljas saa suuremman perinnön minun jälkeeni."

"Aivan samoin kuin sinä saat minun jälkeeni", lausui Eljas tyynellä äänellä, vaikka kyllä havaittiin, että iva oli kipeästi sattunut. "Mielestäni on vaimolla avioliitossa sama arvo kuin miehelläkin. Ja vaimon kuolema vaikuttaa taloudellista häiriötä yhdellä tavalla kuin miehenkin, jos kohta ei niin suuressa määrässä. Sen vuoksi katson, että kumpaisenkin avioliitto-osallisen velvollisuus on olla vakuutettu. Vaimon vakuutus voi kuitenkin olla pienempi. En ota tässä ollenkaan puheen aineeksi sitä mielettömyyttä, että henkivakuutus jollain tavoin kehoittaisi toivomaan vakuutetun kuolemista, jotta muka sitten saisi periä. Miksi ei samaa voi olettaa ilman henkivakuutustakin? Jos joku povessaan moisia siveettömyyden todisteita kantaa, niin voidaan olla varmat, että hänellä on sama toivo muunkin tavaran suhteen."

"Kyllä minä olen yhtä mieltä tässä kohden", huomautti Mäentausta. "sitä paitse voin kertoa, ett'ei vakuutussummaa suoriteta, jos vakuutetun esimerkiksi surmaisi se, joka vakuutussumman on saapa. Siitä ei siis olisi sitä hyötyä, kuin tavallisesta perinnöstä, vaan tappio olisi suoranainen tulos. Jättäkäämme tämä seikka keskustelun ulkopuolelle, sillä olemmehan vielä toki suomalaisia, emmekä itämaalaisia rosvoja", lisäsi hän päättävällä vakavuudella.

"Enhän minä mitään ilkeää ole tarkoittanutkaan", puheli Elli punastuen. "Mutta mitä opettaja itse pääasiasta arvelee?"

"Emme vielä ole minun ymmärtääkseni pääasiaan tulleetkaan", vastasi opettaja. "Sitä paitse tahdon mielelläni kuulla mitä järkevät ja kokeneemmat miehet ajattelevat."

"Haluaisin tietää" — haasteli Mäentausta — "mistä syystä Elias katsoo henkivakuutuksen niin hyväksi säästölippaaksi. Olin minäkin aikoinani vakuutettu, mutta luovuin siitä ja sain aika tappion. Minulle nimittäin ei tullut takaisin kuin noin kolmasosa suorittamistani rahoista. Siitä on jo parikymmentä vuotta. En minä kuitenkaan ole henkivakuutuksen vastustaja, vaan en myös ihailijakaan."

"Kertokaa minulle ensin, jos vielä muistatte, minkälainen henkivakuutus teillä oli", pyysi Eljas.

"Minä maksoin 70 markan paikkeille vuodessa ja sopimus oli, että summa maksetaan joko kuolemani jälkeen tai viimeistään 45 ikävuotta täytettyäni. Minä olisin saanut vakuutussumman nostaa tulevana vuonna, jos olisin maksujen suorittamista jatkanut."

"No, sanokaa minulle nyt, mihin säästöön olette nuo 70 markkaa sen jälkeen joka vuosi pannut?"

"Mitä? Mihinkäkö säästöön?" Enhän minä ole pannut niitä mihinkään, vaan olen käyttänyt, kuten muitakin rahojani. Kai osa on pankissa ja osa viljelyksessä. Sen minä kyllä tiedän, ett'en yhtään ole turhuuteen tuhlannut. Mutta sitä en voi sanoa, että nuo 70 markkaa olisivat erityisesti säästöön tulleet pannuiksi."

"Siinäpä sitä nyt ollaan", sanoi Eljas. "Vaikka te, setä, olette säästäväinen ja tarkka taloudessanne, ettekä tuhlaa, niin ette kuitenkaan voi näyttää mitään näkyvää tulosta semmoisen summan säästämisestä. Te ette edes voi varmuudella sanoa, onko tämä määrä tullut säästöön sijoitetuksi vaiko ei?"

"En, sitä en voi niin varmasti sanoa. Välistä on säästetty enemmän, välistä vähemmän ja kyllä joskus on tapahtunut, ett'ei mitään säästöä ole syntynyt."

"No, niin — siinäpä se juuri onkin", sanoi Eljas. "Mutta jos olisitte jatkanut vakuutusmaksujen suorittamista, olisitte varmaan tietänyt, että ainakin 70 markkaa tulee vuodessa säästetyksi. Ja varma te olisitte ollut siitäkin, että vakuutussumma kokonaisuudessaan olisi maksettu, jos olisitte sattunut kuolemaan, ja ensi tulevana vuonna se olisi ollut itsenne nostettavana. Sanokaa minulle, oletteko kartuttanut pääomaanne niin, että teillä on ensi vuonna sama määrä, kuin henkivakuutussummana olisitte saanut? Voitteko olla ihan varma siitä, että muunlaisella säästämistavallanne olette saanut kokoon samanlaisen summan ja voitteko sen tuloksen näyttää? Muutoin tuon 70 markan erottaminen ei teidän taloudessa olisi mitenkään häiritsevästi vaikuttanut, vaan päinvastoin olisi lisännyt omaisuuttanne henkivakuutussummalla. Mitäs sanotte?"

"En voi sanoa mitään. Totta puhuen täytyy tunnustaa, että olen kyllä monesti ajatellut, oliko tuo niin viisaasti tehty, kun luovuin siitä vakuutuksesta. Mutta sittenkään" — lisäsi hän itsepäisesti — "en katso teillä olevan mitään syytä haluta henkivakuutukseen, kun kerran saatte kuulla peljästyttävän esimerkin siitä tappiosta, joka vakuutuksesta luopuessa seuraa."

"Peljästyttävää kyllä kuultiin, vaan ei kuultu, onko teidän luopumisenne pakosta. Päinvastoin olen saanut sen käsityksen, että oli oma asianne ja itsenne määrättävänä, tahdoitteko luopua tahi pysyä henkivakuutuksessa. Toisekseen en minä, jos pakko tulee, koskaan möisi vakuutustani yhtiölle takaisin, vaan ottaisin vapaakirjan."

"Vapaakirjan — mikä se on? Ei semmoisia vielä sinä aikana ollut."

"Kyllä on ollut", vastasi Eljas. "Vapaakirja on vakuutuskirja, josta ei enää suoriteta vakuutusmaksuja ja jonka summa vastaa niitä maksuja, joita on suoritettu. Jos minä esimerkiksi olen sitoutunut suorittamaan vakuutusmaksuja 10 vuotena ja 3 vuotta maksettua tahdon luopua, saan vapaakirjan, jonka määrä on 3/10 osaa alkuperäisestä summasta. — Mutta kääntyäksemme takaisin pääasiaan, tahdon vielä lisäksi huomauttaa siitä, että setä ei ole voinut sanoa, ett'ei samoja säästöjä olisi tehty muutenkin, vaikkapa 70 markkaa vuosittain olisi henkivakuutusyhtiölle suoritettu. Asianlaita on nyt kuitenkin niin, että moni markka menee turhuuteen, kun ei ole mitään varmaa suoritusta tehtävänä, jos kohta koetetaan olla kuinka tarkka tahansa; sitä vastoin tarpeettomat menot mahdollisesti vähimpään supistuvat, kun on jokin sitoumus täytettävänä. Ja vapaaehtoisuuden pohjalle perustettuna on tämä sitoumus sitä mieluisampi täyttää, kuin tietää, että sen tulos lankeaa itselle eduksi, jos elää, sekä että sen tarkoitus on tehdä valoisammaksi sen sukupolven tulevaisuutta, joka meitä seuraa. Saattaa kyllä olla tunnottomia ja itsekkäitä vanhemp" — - —

Puhe jäi kesken, kun saliin astui vanha Leena itkevä pikku Eljas sylissään. "Minun täytyi tuoda" — puheli hän — "lapsi äidilleen. En saa sitä viihtymään, en vaikka mitä tekisin."

Elli kiiruhti lasta ottamaan, mutta tämä käänsi päätänsä pois, huitoi käsiään ja vielä enemmän itki.

Eljaskin lähti liikkeelle. "Onkohan hän sairastunut?" kysäsi hän hädissään. Mutta kun lapsi huomasi isänsä, ojensi hän heti kätensä ja syliin päästyään nojasi päänsä isän rintaa vastaan, nyhyttyi muutaman kerran ja sitten lakkasi itkemästä. Isä kuivasi lapsen posket, silitteli hiuksia, eikä voinut olla painamatta pientä suukosta pojalleen, jonka puhdasväriset kasvot alkoivat jo kirkkaina loistaa, kuin kevätaurinko. "Mitä? Tulitko sinä taivainen olento ilmaisemaan mielihyvääsi isällesi siitä, että hän koettaa parhaansa mukaan sinun tulevaisuuttasi turvata, kuten kunnan vanhemman tulee?... Mutta, Elli, mikä sinulla on? Ihanhan sinä vaalenet"...

"Ei ole mitään vaaraa — miten vaan lienee niin kummallisesti sattunut sydänalaani."

"Tekiköhän kirkossa olo sinulle näin kovin kuumana päivänä pahan elämän vai...?"

"Älä hätäile. Se on jo ohi, olen aivan ennallani."

"No, Leena, ottakaa nyt lapsi ja menkää hänen kanssaan pihamaalle kauniisen Jumalan luontoon."

Leena ja pikku Eljas poistuivat.

Mäentaustan tarkka silmä huomasi, että äskeinen sattuma teki kummallisen vaikutuksen Elliin. Hän tahtoi kääntää ajatuksia toisaalle ja alkoi puhua:

"Mitä sinä äsken selitit vapaakirjasta, se on kaikki minulle aivan uutta. Kyllä minäkin olisin vapaakirjan ottanut, sillä en minä tarvinnut niitä rahoja. Vaan minulle sanottiin, että kun maksamasta lakkaa, ovat suorittamani rahat takaisin vaadittavat. Minä ajattelin, että miksi turhan vuoksi maksan rahojani tuolle yhtiölle, kun kuitenkin luulen vanhaksikin eläväni. Eikä silloin henkivakuutusta selitetty siltä kannalta, että se myöskin on säästämiskeino vakuutetun omaksi hyväksi ja hyödyksi. Vakuutus oli vaan otettava kuoleman varalta. Ei laisinkaan huomautettu, että siten tulee säästetyksi rahamääriä, jotka muutoin eivät tule hyödyttävästi käytetyiksi. Kun oikein ajattelen, niin kyllä olisi hauskaa ensi vuonna saada nostaa nuo 2000 markkaa, josta summasta olin henkivakuutuksessa. Se on kuitenkin ollutta ja mennyttä, eikä sitä käy katuminen. Mutta selitämpäs, Eljas, mistä syystä sinä haluat ottaa henkivakuutukset kertamaksuilla. Eiköhän olisi mukavampaa maksaa vuotuiset vakuutusmaksut talletusten koroilla ja antaa rahain olla koskemattomina pankissa?"

"Sanokaapas te, setä, ensiksi, missä yhtiössä olitte vakuutettu?"

"Kalevassa olin ja tapahtui vakuutuksen ottaminen eräällä kaupunkimatalla muutama vuosi puheenalaisen yhtiön perustamisen jälkeen. Silloin ei vielä välitetty levittää tietoja henkivakuutuksesta maaseudulle. Olin silloin, kuten vieläkin katson olevani, edistyksen puolella, joskin kokemukset ovat minua elämän varrella opettaneet, ett'ei saa ilman tarkkaa miettimistä hyväksyä kaikkea uutta — yhtä vähän kuin miettimistä taasen ei ole vuosikautia tehtävä."

"Ei saa, eikä pidäkään", lausui Eljas. "Sitä paitse ei nykyisin tarvitse tietämättömyydessä olla, kun esimerkiksi henkivakuutuksestakin on jo olemassa melkoinen kirjallisuus, josta voi oppia yhtä ja toista. Niinpä esimerkiksi Suomi-yhtiö on toimittanut koko joukon kirjaisia, joitten tekijöissä tapaa semmoisen miehen nimen, kuin on K. Suomalainen. Ja lisäksi on Juhlajulkaisussa ja Vuosikirjoissa annettu hyvin seikkaperäisiä tietoja liikkeen yksityiskohdista, joista on paljon oppimista. Tutkimalla henkivakuutus-kirjallisuutta olen tullut havaitsemaan, että voidaan vakuutusyhtiöihin sijoittaa kertamaksuina suuriakin summia, eikä ainoastaan vuotuisesti suorittaa pieniä eriä. Kun yhtiön voitto nousee" — — —

"Voitto, mikä voitto?" kysäsi Mäentausta. "Eikö voitto joudu osakkeenomistajille?"

"Niin se tekee osakeyhtiöissä, kuten esimerkiksi Kalevassa. Mutta sekin yhtiö antaa nyttemmin osan voitostaan vakuutetuille. Ensiksi saavat osakkeenomistajat voitosta 60,000 markkaa ja mitä sitten yli jää, se voidaan jakaa vakuutetuille. Mutta Suomi-yhtiö on aivan vakuutettujen oma, se on n.s. keskinäinen yhtiö, jonka koko voitto lankeaa vakuutetuille. Joskin tämän yhtiön täytyy vielä panna tuloistaan joku osa vararahastoonsa, niin se tapahtuu ainoastaan vakuutettujen hyödyksi, sillä siten lisääntyvät yhtiön korkotulot, jotka taasen vuorostaan tulevat vakuutettujen osalle.

"Kun minä olen miettinyt tuota henkivakuutusta, olen tullut huomaamaan, että rahamäärän sijoittaminen kertamaksulla henkivakuutukseen tulee kyllä kannattavaiseksi. Kirjaisesta 'Henkivakuutus ja muu säästäminen' saadaan selväksi, että semmoinen pääoma, joka on sijoitettu henkivakuutukseen 30 vuodeksi, antaa 3.1 prosenttia korkoa korolle maksetun pääoman kasvamisen kautta. Viimeisestä Vuosikirjasta olen taasen nähnyt, että sama vakuutus tämän lisäksi on antanut voittoa, joka vaihtelee noin 2 1/3 ja 3 prosentin välillä, riippuen tämä siitä, kuinka kauan vakuutus on ollut voimassa. Voidaan siis laskea, että sijoitus, jos elän niin kauan kuin itse saan nostaa vakuutussumman, on tuottanut korkoa keskimäärin 5 1/2 prosenttia. Mutta jos aikaisemmin kuolen, saavat perilliset koko vakuutussumman, jolloin rahat tietysti antavat suuremman koron. Ymmärrettävää on, että jos odottamattoman pian sattuisi kuolemaan, tulisi rahallinen voitto vielä suuremmaksi, jos vakuutus olisi vuotuisina maksuina tehty, mutta kun sitä toivoo elävänsä vakuutusajan loppuun, on asia mielestäni järjestettävä niin, että päästään niin vähäisellä käteisen rahan suorituksella, kuin mahdollista on, olkoonpa vaikka niinkin, että se summa, joka on kerrassaan suoritettava, on melkoisen suuri. Ajatelkaapas nyt! Minä olen 27 ikävuotta täyttänyt. Jos otan 10,000 markan henkivakuutuksen sillä tavoin, että itse saan nostaa vakuutussumman 60 vuotta täytettyäni, tulen siitä vuotuisesti maksamaan 267 markkaa eli siis 33 vuotena yhteensä 8,811 markkaa. Mutta kun suoritan maksun kerrassaan, pääsen 4,132 markalla. Olen siis voittanut 4,779 markkaa, jos nimittäin elän siihen asti, kun itse saan vakuutussumman nostaa. Mutta tässä on vielä eräs tärkeä seikka huomioon otettavana. Totta on, ett'ei liikevoitto ole ylimalkain pysyvä, vaan se vaihtelee. Mutta varmalta näyttää, että jos vaan ei henkivakuutusliikettä kovin ankarat vastukset kohtaa, pysyy liikevoiton vaihtelevuudessa siinä varmojen rajain sisällä. Sen tavallaan havaitsemme Kalevan toiminnasta. Vaikka tätä yhtiötä kohtasi ylikuolleisuus kahtena vuotena peräkkäin ja vielä lisäksi v. 1900, ei se kuitenkaan aivan tykkönään ole lakannut voittoa jakamasta, vaikka se kyllä on kuihtunut kovin pieniin jako-osiin. Kun mielestäni Suomi-yhtiö, mitä vakuutusapoihin ja hoitokustannuksiin tulee, näyttää olevan erinomaisen hyvässä asemassa, katson voivani laskea jonkun keskimääräisen voittoprosentin koko vakuutusajaksi pysyväiseksi. Kuten äsken mainitsin, on edelläkerrotusta kertamaksusta v:lta 1900 maksettu 2 1/3 ja 3 %:n välillä, riippuen tämä vakuutuksen voimassaolon pituudesta. Jakoprosentti oli silloin 2.6 % matemaattisesta arvosta. Kun yhtiö nyt vasta on ollut toiminnassa 11 vuotta ja kun tunnettu on, että mainittu matemaattinen arvo vuosi vuodelta kasvaa, niin arvelen, vaikkapa oletan, että jakoprosentti muutamilta vuosilta alenisikin, voivani laskea,

että keskimääräinen voitto tulee tekemään vuosittain 2 % suoritetusta kertamaksusta. Voitto olisi siis vuosittain 82 m. 64 p. Tämä laskettuna 32 vuotena, tekee se koko vakuutusaikana 2,644 m. 44 p. Kun kertamaksu oli 4,132 markkaa, jää siinä tapauksessa ainoastaan 1,487 m. 52 p., jotka todellisuudessa olen suorittanut tuosta 10,000 markan henkivakuutuksesta. — Jos taas tehdään sama laskelma vuotuisilla maksuilla suoritettavasta vakuutuksesta ja oletetaan, että voitot tekevät 25 % vakuutusmaksusta, niin lopputulos on oleva, että on koko vakuutusaikana saanut takaisin yhteensä 2,120 markkaa. Kun tämä vähennetään edellämmainitsemastani vakuutusmaksujen summasta, joka oli 8,811 markkaa, jää siis 6,691 markkaa, jotka vuotuisilla maksuilla ovat tulleet suoritetuiksi 10,000 markan henkivakuutuksesta. Havaitsette kai, että etu on sen vakuutustavan puolella, josta vakuutusmaksu on suoritettu kerrassaan."

"Mutta en ole huomannut mitä korot tekisivät siitä, minkä itse tulee maksamaan", virkahti Mäentausta. "Sinä vaan olet huomauttanut niistä suurista voitoista, joita yhtiö antaa."

"Siinä olette oikeassa. Mutta voidakseni tehdä sen suuntaisen perinpohjaisen laskelman, pitäisi minulla olla enemmän tietoja, kuin minulla valitettavasti on. Vaan jos laskemmekin 5 % koron niistä 4,132 markasta, niin ei se tee muuta kuin 6,611 m. 20 p. Jos siihen lisätään, mitä äsken sanoin tulevani nettomääränä maksamaan eli 1,487 markkaa 52 penniä, niin nousee se vaan 8,098 markaksi ja 72 penniksi. Ja sopii tästä kysyä, mistä pankista luulette saavanne 32 vuotena 5 %?"

"Mutta olisi laskettava korkoa korolle."

"Niin kai olisi, mutta silloin olisi myöskin laskettava korkoa korolle voitto-osuuksista. Muutoin tässä unohtatte erään tärkeän seikan, joka on koko henkivakuutuksen ydin. Ei henkivakuutus ole mikään korkolaitos. Vaan siihen liittyessäni tiedän, että olen velvollinen ottamaan osaa niihin suorituksiin, jotka tapahtuvat ennen vakuutusajan loputtua kuolevain vuoksi. Niinikään on minun suoritettava osani laitoksen hoitokustannuksista. Ei kukaan ajattele sitä, että ne ovat juuri tallettajat, jotka maksavat pankkien kustannukset. Tämä jää aina huomaamatta, samalla tavoin kuin sekin, että osakkeenomistajat saavat osinkonsa juuri siitä voitosta, mikä saadaan tallettajain rahoista. Osakepääoman korot eivät suuriin riitä. Keskinäisessä henkivakuutusyhtiössä saavat vakuutetut ei ainoastaan kaiken koroista syntyneen voiton, vaan myös kaiken muunkin voiton."

"Mutta on merkillistä, että tuo opettaja istuu aivan mykkänä. Eikö teillä oppineena miehenä ole mitään vastaan sanottavaa? Eihän toki tämä kaikki voi olla totta?" arveli Mäentaustan emäntä.

"Kyllä Eljas tietää, mitä hän puhuu", virkkoi Elli pikaisesti.

"Minä tulen vielä kauan aikaa olemaan vaiti, hyvä emäntä. Nuoren miehen sopii kuunnella, kun vanhemmat puhuvat, sitä suuremmalla syyllä vielä, kun huomaa, ett'ei ole mitään lisättävää tahi vähennettävää. Ja ennätämpähän minä ajatukseni lausua myöhemmälläkin. Mutta ihmettä on, ett'ei henkivakuutus ole paremmin levinnyt, kun se on noin siunattu laitos, kuin tässä on esitetty."

"Onpa se mielestäni hyvinkin laajalle levinnyt meidän maassamme, jonka kansantaloudessa sillä on tavattoman suuri merkitys", lausui Eljas. "Kun ajattelemme, että Suomi-yhtiöllä on tätä nykyä noin 29,000 henkilöä vakuutuksessa hieman yli 93 miljoonan markan pääomasta, niin eipä tuota ole vähäpätöisenä tuloksena pidettävä 11 vuoden toiminnasta."

"Kalevalla on sen lisäksi 55 miljoonan arvosta vakuutuksia. Totta kyllä on, että henkivakuutus voisi ripeämminkin levitä, vaan on muistettava, että kaikki hyvät aatteet hitaasti voittavat alaa. Monet ennakkoluulot ovat ensin poistettavat, ennenkuin tieto eläväksi tulee. Muutoin on mielestäni asialle eduksi, että edistys ei ole liian ruttoa, sillä siten se varmimmin sulaa yhteen kansan oman tietoisuuden kanssa. Siten aate oikein lujasti juurtuu. Kansamme luonne on hidas, mutta minkä se omakseen omistaa, sen se omaisuutenaan pitääkin. — Vaan jopa on aika teiltä tiedustaa, mitä aikeestani arvelette."

"Sanohan vielä kuitenkin ensin", — puhui Mäentausta — "etkö arvele, että pankki kuitenkin on vakavaraisempi laitos, kuin henkivakuutusyhtiö. Minusta ainakin tuntuu, kuin edellisessä olisivat rahat paremmassa turvassa. Ja muutoinhan pankit auttavat liike- ja teollisuusyrityksiä ja tyydyttävät niiden rahantarvetta, mitä henkivakuutuslaitos ei voi, eikä ymmärtääkseni saane tehdääkään."

"Mitä vakavaraisuuteen tulee, katson edun olevan ehdottomasti henkivakuutuslaitoksen puolella, sen sijoitukset kun ovat sitä laatua, ett'ei niistä voi syntyä sanottavaa tappiota. Sitä vastoin pankkien sijoitukset liikeyritysten rahantarpeen tyydyttämisessä usein voivat olla aivan arveluttavia — kaikesta varovaisuudesta huolimatta. Olen kyllä vakuutettu siitä, että maamme pankit ovat täysin vakavaraisia ja hyvin hoidettuja, mutta sopii tässä mainita, että esimerkiksi Saksassa on nykyisin pankki toisensa jälkeen mennyt kumoon, kuten sanomalehdistä olette lukeneet. Tietääkseni ei ole yhtään henkivakuutusyhtiötä kukistunut. Tunnustettava kuitenkin on, että tietysti kaikki, mikä on inhimillistä,

on tavallaan heikkoja. Kyllä kuitenkin uskaltaa sanoa, että henkivakuutuslaitos on ainakin yhtä luja ja vakavarainen kuin pankkikin. Mitä sitten siihen tulee, että — jos nimittäin teitä oikein ymmärsin — pankit tarvitsevat kaiken, minkä haltuunsa saavat, voidakseen antaa rahoja liike- ja teollisuusyrityksille, niin eivät ne mitään kadota sen kautta, että muutamia niitten talletuksista irtisanotaan. Jospa vaikka rohkein toiveeni täytyisi, s.o. että talletuksia omistavat maanviljelijätkin muuttaisivat esimerkiksi puolet talletuksistaan henkivakuutuslaitokseen, niin ei siitäkään synny haittaa pankeille. Ja muutoin tahdon tässä suhteessa huomauttaa eräästä tärkeästä seikasta, joka koskee meitä suomalaisia. Sanoitte juuri äsken, että pankit tyydyttävät liike- ja teollisuusyritysten rahatarpeita. Mutta tuskinpa ne tyydyttävät meidän rahatarvetta — eivät ainakaan kohtuullisella korolla. En nyt puhu yksityisistä henkilöistä, joitten rahatarpeita ei henkivakuutuslaitoskaan voi ottaa tyydyttääkseen, niissä kun sijoituksilla ei ole sitä vakuutta, joka on moiseen laitokseen nähden ehdottomasti tarpeellinen. Minä tarkoitan kuntain ja seurakuntain tarpeita. Kun tullessa puhelimme meidän omaa kuntaamme koskevasta tämänkaltaisesta asiasta, sanoitte itse, että pankki vaatii 6 ja 7 prosentin koron. Semmoisen koron kyllä liike- ja teollisuusyritykset maksavat, eikä pankki taivu alhaisemmalla korolla kunnille lainoja antamaan. Mutta henkivakuutuslaitos, joka etupäässä katsoo sijoituksen vakavaraisuutta ja pitkäaikaisuutta, saattaa rahoja antaa paljoka alhaisempaan korkoon. Olen huomannut sanomalehdistä, että usea kunta on saanut 5 prosentilla Suomi-yhtiöltä rahalainan. Ja kyllä kunnat ja seurakunnat näinä aikoina tarvitsevatkin rahoja kansakoulujen ja pappilain rakentamisiin. Sijoittamalla varamme henkivakuutuslaitokseen, etenkin Suomi-yhtiöön, teemme tälle mahdolliseksi kuntain auttamisen niitten rahatarpeissa. Emmekä siinä tule mitään uhraamaan, sillä johan äsken kuulumme, että voimme saada noin 5 prosentin koron rahoillemme koko vakuutusajalta. Pankit kyllä nyt maksavat 5 % talletuksista, mutta talletuskorko on sangen vaihteleva — yht'äkkiä se voi aleta. On sangen epätietoista, saavatko kunnat silloin lainojensa korot alennetuiksi. En sitä usko, vaan luulen, että saavat ainakin jonkun ajan edelleen suorittaa 6 1/2 tai 7 prosentin koron. Tästä siis tulee meille kaksinkertainen tappio, ensin tallettajina tulemme saaman huonomman koron pankkitalletuksista, kuin mitä saisimme, jos varamme olisivat sijoitetut henkivakuutukseen. Toiseksi saamme kuntalaisina maksaa yhä suuremmat verot sen johdosta, että kunnan on täytynyt ottaa lainansa pankista, joka kantaa suhteettoman kallista korkoa. Pyydän mainita esimerkin. Jos tahdon talletustani vastaan ottaa lainan, niin saan Suomen Pankillekin suorittaa 6 % koron, ja yksityispankit vaativat kai enemmän, henkivakuutusyhtiö sen sijaan antaa kertamaksulla suoritettuja vakuutuksia vastaan lainoja 5 % korolla. Tällöiset lainat eivät tietysti tule kysymykseen muulloin, kuin tilapäisessä hädässä. Mutta kun nyt on syntynyt puuha yhteistoiminta-atteen toteuttamiseksi, on meidän otettava tämäkin seikka ajateltavaksemme, sillä yhteistoimintaahan se on tavallaan sekini: henkivakuutus itsessään on yhteistoimintaa siinä suhteessa, että ihmiset liittyvät yhteen turvataksensa toinen toisiansa kuoleman vaikuttamasta taloudellisesta häiriöstä. Mutta henkivakuutus voi vielä tämän lisäksi tulla yhteistoiminnaksi sen kautta, että me sen avulla teemme kunnille ja seurakunnille mahdolliseksi saada rahatarpeensa tyydytetyiksi alhaisella korolla, josta taas seuraa verojen huokeimmiksi käyminen. Eikä ole tämäkään puoli niin ylenkatsottava."

"Eipä totta tosiaan sinua suotta sanota kirjatuokaksi", alkoi Mäentausta puhella. "Henkivakuutuksestakin ja kaikista muista siihen kuuluvista seikoista olemme nyt saaneet sinulta kuulla niin perinpohjaisen selityksen, että meidän velvollisuus on antaa sinulle neuvo, jota pyysit. Jos tämä asia olisi minulle nuoruudessani niin selvitetty, kuin tänään on tehty, niin totta tosiaan olisin vielä vakuutettu — en ainoastaan siitä pienestä summasta, jonka alussa otin, vaan olisin siihen samaan myöskin sijoittanut osan metsärahoistani, jotka sain noin 8 vuotta sitten" —

"No, eihän vielä ole liian myöhäistä", keskeytti Eljas. "Vastahan olette neljänkymmenen vuoden vanha, kuten äsken kuulumme."

"Ikäni ei ole esteeksi, sen kyllä tiedän, eikä terveyskään, Luojalle kiitos. Mutta rahat — nepä ne ovatkin jo tiessään", huokasi Mäentausta.

"Mihin ne ovat juosseet?" kysäsi Elli. "Eivätkö ne ole pankissa tallessa, kuten" — — —

"Niin, — ne olivat. Voinhan teille opiksi kertoa, kuinka kävi ja kuinka on luullakseni käynyt monelle, joka tahtoo tuossa tuokiassa rikastua. Alussa olivat rahani pankissa, kunnes eräänä päivänä saapui luokseni metsäasioitsija, joka ehdotti minulle ahvääriin. Hänen laskunsa olivat erittäin loistavat: tulisi yhdessä vuodessa ansaitsemaan 50 prosenttia. Hän kyllä hoitaisi koko homman, eikä minun muka muuta tarvinnut, kuin vaan rahani liikkeesen antaa ja sitten hyvät voitot nostaa. Vaimoni oli asiaan erittäinkin innostunut" — —

"Tuota vanhaa juttua tuo" — — —

"Elä nyt sekoita. Me sovimme asian, minä noudin rahat pankista ja varmat kirjat tehtiin. Vuoden päästä teki asioitsija vararikon, vieläpä siksi huonon, ett'ei edes puolta pääomasta saatane takaisin — voitosta puhumattakaan. Se on juuri tuo äkkinäisen rikastumisen toivo, joka niin useasti vie perikatoon. Minä oivallan, että henkivakuutus kyllä voittaisi paremmin alaa, ell'ei ihmissydämeen olisi niin vahvasti

juurtunut halu päästä pian ja vähällä vaivalla rikkaaksi. Vielä ei malta taipua hiljaiseen säästämiseen, eikä vähitellen, vaan varmuudella saavutettavaan vaurastumiseen. Lisäksi vielä tulee, että nautinnonhalu, kuten jo äsken kiivastuneena lausuin, on kasvanut äärimmilleen. Tulevien sukupolvien kohtaloa ei liioin ajatella, kunhan vaan nykyhetkenä hyvin eletään. Minä kuitenkin olen tilani jommoiseen kuntoon laittanut — ennätin toki viljelyksen laajentamiseen osan metsärahoista käyttäen. Ja olenhan voinut säästöjäkin tehdä. Mutta kun katselee Korpelan isännän taloutta ja miettii, missä kunnossa hän asiansa perillisilleen jättää, silloin on vaikea pysyä maltissaan. Voi kuitenkin sitä tuhlausta ja hurjaa elämää, jota Korpelassa vietettiin ja osaksi vieläkin vietettäisiin, jos varat riittäisivät. Mutta ylellistä elämää seurannut laiskuus ja kykenemättömyys on pian tekevä lopun siitä, mitä vähän vielä jäljellä on. Ja samassa asemassa on maassamme monta sataa taloa. Jos todellakin, kuten Eljaksen toivo on, älyttäisiin edes osa niistä rahoista, joita metsillä saadaan, panna henkivakuutukseen, niin jäisi toki vakuutussumma tulevalle polvelle. Nyt sitä vastoin jätetään tulevain polvien perittäväksi metsättömät tilat, jotka muutenkin ovat turmeltuneet. Onpa mielestäni siis sangen järkevästi harkittua Eljakselta, että hän on päättänyt panna niin varmaan säästöön osan perintönä saamistaan rahoista. Tahtoisin kuitenkin huomauttaa, että viisaus käskee myöskin varovaisuuteen, ja sen vuoksi neuvon jättämään osan rahoista pankin talteen ja ainoastaan osan käyttämään henkivakuutukseen. Tämmöinen on minun neuvoni."

"No, mitäpä opettaja sanoo? Olettehan nyt jo saanut kuulla ja miettiä tarpeeksi asti", tuumi Elli.

"Täytyy siis vihdoinkin minunkin lausua avomielen tunnustukseni. Nyt on seikka semmoinen, että minä tavallaan olen jäävi antamaan neuvoa tässä asiassa. Minä nimittäin olen pari päivää sitten tullut henkivakuutusasiamieheksi, ja ehkä emännät, jos olisin tämän ilmaissut ja sitten puhellut, sanoisivat minun haastavan omaan pussiini. Sitä en kuitenkaan tee ja vilpittömästi on minun sanottava, ett'en olisi voinut asiaa niin perinpohjaisesti selittää, kuin Mattilan isäntä on sen suorittanut. En olekaan vielä ennättänyt lukea ja tutkia kaikkia kirjallisuutta, jota näkyy olevan koko joukko, enkä ennen ryhdy asiaa ajamaan, kuin ensin itse olen päässyt täydellisesti sen perille. Kyllä itse olen vakuutettu ja vakuutusasian harras ystävä minä myöskin olen. Luonnollisesti en voi muuta, kuin lämpimimminkin kannattaa Mattilan isännän sekä vakuutusaijetta että vakuutustapaa. Lisäksi pyydän vielä kiittää siitä erinomaisesta opetuksesta, jonka olen tänään saanut ja jonka perustukselle minun nyt on helppoa lisätietoja hankkia."

"Mitä yhtiötä opettaja edustaa?"

"Suomi-yhtiötä tietysti, jossa itsekkin olen vakuutettu."

"Olen mielissäni, että juuri opettaja" — lausui Eljas — "on meidän paikkakunnan asiamieheksi tullut, sillä, varmaan tiedän, että hän itse tahtoo tehtävänsä perehtyä ja innolla muitakin vakuutuksen kannattajiksi hommaa. Mutta mitäs sanotte esimerkiksi naapurikunnan asiamiehestä, joka minulle ei voinut selittää, mimmoista kannattavaisuutta voisi korkoon nähden kertamaksulla tehdystä henkivakuutuksesta odottaa? Onneksi toki sain yhtiön viimeisen Vuosikirjan, josta helposti löysin moiseen laskelmaan tarvittavat numerot."

"Tahdon huomauttaa" — puhui opettaja — "että näytään yhtiön puolelta vakaasti kiellettävän suurten voittojen luulottelulla houkuttelemasta ihmisiä henkivakuutukseen, koska semmoista toimintatapaa ei katsota arvokkaaksi."

"Mutta eipä se voi mitään voitonluulottelua olla, kun minä lasken, minkä koron rahat tuottavat, jos yhtiö antaa sen ja sen voittoprosentin."

"Asiamiehenä ei saa tehdä laskelmia vastaisuuden varalle tähän saakka saavutetun voittoprosentin perustalla — sen ainoastaan saa ilmoittaa, mikä yhtiön voitto on ollut, mutta sen perustalle on kielletty tekemästä siihen suuntaan vivahtavia lupauksia, että saavutettu tulos on vast'edeskin pysyvä: voitonluulottelu voi, näettekös, aikaa myöten tuottaa aatteelle vahinkoa. Yksityinen henkilö saattaa niistä seikoista puhella, mutta ei asiamies koskaan", selitti opettaja.

"Vaan ainakin on asiamiehen jaettava yhtiön kirjallisuutta ja opetettava jokaista henkilöä sitä viljelemään ja oikein ymmärtämään — vakuutuksen ottaminen seuraa kyllä sitten, kun asia on ensin selväksi tullut."

Kahvintuoja astui sisään. Mäentausta vilkasi kelloonsa. "No, onpa tässä aikaa kulunut, eikä ollenkaan ole huomattu, että kohta on ilta käsissä. Ei muuta kuin tuhannet kiitokset isäntäväelle ja sitten kiireen kautta kotiin."

"Meidän asiamme on kiittää ystävällisestä käynnistäne", sanoi Eljas. "Mutta, Elli, mitäs sanot nyt? Onko vakaumuksesi muuttunut vai pysytkö vielä entisessä mielipiteessäsi? Sinun on omasta vapaaehtoisesta vakaumuksestasi päätettävä asiasta."

"Kyllä minä olen täydellisesti kääntynyt sinun uskoosi ja lupaan aina kiltisti olla mukana sinun hyvissä harrastuksissasi."

Kun hevonen oli valjastettu ja Mäentaustan isäntäväki istui lattialla, vaihdettiin viimeiset jäähyväiset, eikä suinkaan jätetty moneen kertaan muistuttamatta: "elkää unohtako käydä katsomassa."

Opettajalle olisi annettu kyyti, mutta hän tahtoi kernaammin kävellä jalkaisin. Lähtiessään hän sanoi: "Tulevana sunnuntaina on nuorisoseuralla iltama, jossa minun on pyydetty puhumaan. Koetanpa nyt saada henkivakuutuksesta jotain kokoon, sillä tunnen olevani asiaan innostunut. Nuoriso juuri on saatava säästämisen hyvä avu tuntemaan — ja kun vaan kansamme taloudellinen asema kehittyy rinnakkain henkisen pääoman kanssa, niin aikakauden myrskyt voidaan murtumatta kestää. Toivottavasti teiltäkin tullaan iltamaan, ja varmaan Mattilan isäntä on vankkana apuna, jos keskustelussa en kykenisi puoliani pitämään."

"Tietysti tullaan. Valmiina minä myöskin olen, missä suinkin voin henkivakuutusasiaille palvelusta tehdä."

Kun Elli hyväili pikku Eljasta nukkumaan, puheli hän itsekseen: "Sinä siunattu lapsi! Olkoonpa ollut vaikka sattumakin, mutta tänään sinun kauttasi avautuivat silmäni ja järkeni käsittämään, että jokaisella, mutta erittäinkin vanhemmilla, on velvollisuuksia tulevia polvia kohtaan, oikein kalliita velvollisuuksia. Oli vähällä, ett'en pyörtynyt. Mutta nyt iloitsen siitä kohtauksesta. Valitettavaa vaan on, ett'ei monikaan taida tehtävänsä ja velvollisuuttaan ymmärtää. Ehkä myös on niin, että moni liian hartaasti ainoastaan itseään ajattelee. Kansanopistossa kuulin kerrottavan eräällä luennolla, että Napoleon oli lausunut: 'Ranska tarvitsee hyviä äitejä.' Niitä meidänkin maa tarvitsee, sekä näinä synkkinä aikoina että ainakin. Maamme äitien pyhä velvollisuus on tehdä kaikki, mitä suinkin voivat parantaakseen toistensa kohtaloa, eivätkä he koskaan voi tehdä liian paljon."

"Suokoon Jumala, että kaikki äidit ajattelisivat samoin!" lausui Eljas, joka oli hiljaa ovella seisonut.

IV.

Noin kuukausi tämän jälkeen tapasivat Mäentausta ja Eljas toisensa kunnankokouksessa. Juteltiin yhtä ja toista. Vihdoin kysyi Mäentausta:

"No, mitäs teitte sitten henkivakuutuksen kanssa?"

"Otimme me henkivakuutuksen molemmat, Elli 55 vuoden vanhana nostettavan ja minä 60 vuoden. Maksun suoritimme talletuksilla. Puolet talletuksistamme ovat edelleenkin pankin hallussa, mutta nyt sijoitettuina siten, että korot aina heti lisätään pääomaan, jolle niin sanoakseni itsestään korko korolle kasvaa. Opettaja ilmoitti äsken, että vakuutushakemuksemme ovat hyväksytyt. Aijon kokouksen loputtua mennä ne lunastamaan."

"Vai niin ... hm ... no, voinhan sanoa, että vaimoni ja minä otimme myöskin henkivakuutuksen. Mutta kun jo iäkkäitä olemme, täytyi meidän tehdä elinaikainen vakuutus. Maksut kuitenkin suoritamme kerrassaan. Tuota äsken mainitsemaasi talletustapaa en ole ennen tietänyt. Sehän on vallan sopiva siinä tapauksessa, kun korkorahoja ei tarvitse käytettäväkseen ottaa. Minäkin laitan pankkitalletukseni samanlaiseksi, jahka tässä kaupunkiin menen."

"Mutta kuulkaahan, setä. Olin huomaavinani, että te ikäänkuin salaisuutena tunnutte pitävän henkivakuutustanne. Kun te kuitenkin olette esimerkkiä antava mies paikkakunnalla ja kun kerran olette punninnut asian ja sen hyväksi huomannut, niin ette te mielestäni saa sitä ainoastaan omana tietonanne pitää, vaan päinvastoin on se tunnetuksi tehtävä, jotta teidän jälkiänne muutkin seuraisivat. Eivät olevaiset olot korjaannu siten, että vaan yksi ja toinen parannuspuuhiin ryhtyy — koko kansan on yksimielisesti toimeen tartuttava. Minä en ole mikään painava mies kunnassamme, mutta kyllä opettaja saa käyttää minun vakuutustani toisten kehoittamiseksi, jos vaan tahtoo. Varmasti uskon, että teidän antama esimerkki vaikuttaisi hyvin paljon sekä omassa että myöskin lähikunnissa. Jos siis ei vakuutustanne tarvitseisi salassa pitää, olisi siitä asialle ja hyödylliselle aatteelle etua."

"Liiottelet sinä nyt", sanoi Mäentausta hymyillen. "Mutta siitä huolimatta en tahdo kynttilää vakan alla pitää — jos noin sopii sanoa. Kyllä minun vakuutukseni saa muitten tietoon tulla, vaikka en luonnollisesti tahdokaan siitä itse puhua."

"No niin, se oli oikein! Toivokaamme vaan, että hyvin monet ryhtyvät käyttämään henkivakuutusta maamme taloudellisen vaurastumisen hyväksi!"

End of Project Gutenberg's Järkimiehet miettimässä, by Kaarlo Hemmo Tiihonen

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JÄRKIMIEHET MIETTIMÄSSÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations

concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116,

(801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.